

Læreplan for videregående opplæring

Studieretning for naturbruk

Studieretningsfagene i videregående kurs II

Reindrift

Oslo, januar 1996

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet

Forord

Læreplanverket for videregående opplæring omfatter all opplæring under

lov om videregående opplæring
lov om fagopplæring i arbeidslivet

Læreplanverket består av to deler:

Læreplan, generell del, for grunnskole, videregående opplæring og voksenopplæring.

Generell del angir overordnede mål og retningslinjer for den samlede virksomheten i grunnskolen og videregående opplæring.

Læreplaner for videregående opplæring.

Denne læreplanen omfatter studieretningsfagene for videregående kurs II (VKII) reindrift.

Når læreplanene for hele opplæringsløpet foreligger, vil de enkelte læreplaner bli satt sammen til én læreplan for hvert løp. Det innebærer at det må foretas enkelte justeringer i kapittel 1 og i vedlegg. I denne forbindelse vil det også bli vurdert om det er elementer i læreplanene som overlapper hverandre. Språklig gjennomgang vil bli foretatt når den endelige planen foreligger.

Oversikt over opplæringstilbud og annen informasjon om videregående opplæring vil bli utgitt separat.

Departementet forventer at skolene i løpet av en overgangsperiode på 5 år fra 01.08.94 har skaffet nødvendig utstyr til å kunne bruke informasjonsteknologi i opplæringen.

Denne læreplanen er midlertidig fastsatt fram til den endelige læreplan for det enkelte opplæringsløp i studieretningen foreligger.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, 2. januar 1996.

Innhold

Kapittel 1: Generell informasjon

1.1 Innledning

1.2 Inntakskrav

1.3 Varighet

1.4 Innhold

1.5 Kompetanse

Kapittel 2: Mål og hovedmomenter

2.1 Felles mål for studieretningsfagene

2.2 Reindrift

2.3 Duodji

2.4 Naturforvaltning

2.5 Flokk- og beitelære

2.6 Kulturforståelse

2.7 Økonomiske fag

2.8 Helse, miljø og sikkerhet

Kapittel 3: Vurdering

3.1 Hvorfor vurdering?

3.2 Hva skal vurderes?

3.3 Hvordan skal vurderingen skje?

3.4 Spesielle forhold

Vedlegg 1

1.1 Fag- og timefordeling i videregående kurs II reindrift

1.2 Moduler i videregående kurs II reindrift

Vedlegg 2

Vurdering i videregående kurs II reindrift

Kapittel 1: Generell informasjon

1.1 Innledning

Reindriften er i utgangspunktet en høstenæring, der en først og fremst høster kjøtt, skinn, horn m.m. Skinn, horn og bein m.m. nyttes i duodji og dessuten i nye binæringer som f.eks. turisme. Samtidig er reindrift og duodji en del av en næringstilpasning basert på en allsidig og helhetlig utnyttning av naturressursene.

Det er viktig for reindriftnæringen, og miljøet knyttet til næringen at naturbruken videreutvikles, for eksempel ved å utnytte nye muligheter for tradisjonelle produkter innen dagens samfunn. Dette kan bidra til å gi stabile arbeidsplasser og livskraftige lokalsamfunn.

Reindrift og andre utmarksbaserte næringer er også en del av et større samfunn som krever en allmenn kjennskap til andre arealkrevende næringer og samfunnsinteresser, lovverk, planlegging, økonomi og øvrige rammer som reindriften fungerer innenfor. Reindriften og samekulturens plass i samfunnet både lokalt, nasjonalt og internasjonalt er særlig viktig i denne sammenheng.

Videregående kurs II reindrift skal gi kunnskaper, ferdigheter og holdninger knyttet til reindrift, samisk språk og kultur, og bærekraftig forvaltning av naturressurser.

Opplæringen gir en bred faglig plattform med utgangspunkt i bærekraftig ressursutnyttning, planlegging og veiledning i tilknytning til naturforvaltning. Dette innebærer å ta vare på naturressursene som grunnlag for en bærekraftig utvikling av reindriften og samisk kultur og gjennom dette sikre samfunnsmessig forsvarlig og økonomisk lønnsom ressursutnyttning produsere mat, biologiske råvarer og andre produkter av høy kvalitet med utgangspunkt i utmarksbaserte næringer ta vare på og utvikle samisk språk og kultur og styrke dens etniske og personlige identitet ivareta helse trivsel, miljø og sikkerhet i de samiske lokalsamfunn.

Det er viktig å sikre samspillet mellom utdanning og næring, gjennom å vektlegge muligheter til å sosialiseres inn i næringen og arbeidsfellesskapet der.

Opplæringen gir faglig og praktisk grunnlag for ungdom som ønsker å drive sin egen reindrift, være avløser eller drive lignende praksis i natur og ressursforvaltning

som ønsker høyere utdanning innen naturforvaltning, biologi eller annen utdanning der "grønne" kunnskaper vil styrke den videre utdanningen. Her må man først skaffe seg generell eller spesiell studiekompetanse ønsker faglig bakgrunn i reindrift og naturforvaltning som grunnlag for annen utdanning har interesse for naturbruksnæringene og reindrift men er usikker på yrkesvalg er opptatt av natur- og miljøspørsmål.

1.2 Inntakskrav

For å bli tatt inn til videregående kurs II reindrift må søkeren normalt ha bestått videregående kurs I reindrift i studieretningen eller tilsvarende. Det vises til forskrift om inntak til videre-gående opplæring.

1.3 Varighet

Videregående kurs II reindrift er normalt 1-årig.

1.4 Innhold

Videregående kurs II reindrift består av studieretningsfag, allmenne fag og valgfag. For nærmere detaljer vises det til vedlegg 1 om fag- og timefordeling.

Moduler

Læreplanen er delt inn i moduler for å kunne ivareta ulike gruppers behov for å bygge mindre deler av opplæringen sammen til en definert kompetanse (se vedlegg 1).

1.5 Kompetanse

Yrkeskompetanse

Yrkeskompetanse innen reindrift får man etter 3 års videregående opplæring i skole.

Dokumentert delkompetanse

Kompetansebevis gis som dokumentasjon for fullført del av et fag (en modul eller i særskilte tilfeller del av en modul).

Karakterbevis gis som dokumentasjon for bestått fag (fag som del av et kurs).

Generell studiekompetanse

Kravet til generell studiekompetanse er fullført og bestått 3-årig videregående opplæring med grunnkurs, videregående kurs I og videregående kurs II, fagbrev eller svennebrev.

Dessuten kreves det kunnskaper tilsvarende et bestemt nivå i de felles allmenne fagene.

De felles allmenne fagene fra grunnkurs og videregående kurs I på alle studieretninger gir del-kompetanse i forhold til generell studiekompetanse. For dem som har fag- eller svennebrev eller annen yrkeskompetanse, vil det normalt gjenstå et visst antall timer for å oppnå generell studiekompetanse. Tabellen nedenfor gir en oversikt over dette.

Felles allmenne fag	Generell studiekompetanse - totalt timetall	Timetall i grunnkurs og VKI	Gjenstående timetall
Norsk*	523 timer	150 timer	373 timer
Engelsk	187 timer	150 timer	37 timer
Samfunnslære	75 timer	75 timer	0 timer
Nyere historie	150 timer	0 timer	150 timer
Matematikk	187 timer	112 timer	75 timer
Naturfag**	187 timer	187 timer	0 timer
Til sammen	1309 timer	674 timer	635 timer

* Elever som tar samisk som 1. eller 2. språk og følger læreplanen for norsk for elever med samisk, har på grunnkurs og videregående kurs I normalt tatt 112 timer norsk og 187 timer samisk. For å få generell studiekompetanse etter videregående kurs II reindrifft gjenstår 300 timer norsk og 150 timer samisk.

** I studieretning for naturbruk er 5-timers faget i naturfag lagt inn i grunnkurset.

Ved gjennomgang av læreplanene for hele utdanningsløpet (jfr. forordet) vil departementet vurdere ekvivalering av allmennfaglige komponenter innenfor studieretningsfagene. Dette kan innebære at gjenstående timetall etter grunnkurs og VKI for enkelte fag kan reduseres.

Kapittel 2: Mål og hovedmomenter

2.1 Felles mål for studieretningsfagene

Elevene skal

ha kunnskaper om naturen som økologisk system og ressursgrunnlag for reindrift, duodji og annen naturbruk
ha kunnskaper om og et reflektert forhold til nord-, sør- og lulesamisk kultur som grunnlag for å delta i, forvalte og utvikle det samiske samfunn
ha gode kunnskaper om og ferdigheter i reindrift, duodji og annen naturbruk
forstå betydningen av det felles ansvar for ressursgrunnlaget som påligger utøveren på kort og på lang sikt for å utvikle en bærekraftig næring
kunne arbeide for å utvikle holdninger som styrker fellesskapet og solidariteten i næringen, som styrker næringens samspill med lokalsamfunnene og som bidrar til å utvikle sterke og livskraftige lokalsamfunn
kunne kvalifisere seg til å imøtekomme samfunnets krav til den selvstendige nærings-utøver, og næringens krav til utøveren som medlem av reindriftssamfunnet og et siidafellesskap
utvikle et grunnlag for å kunne ta del i lokal næringsutvikling
ha kunnskaper om samspillet mellom kulturelle, biologiske, tekniske og økonomiske faktorer som er bestemmende for næringen og menneskene i næringen
kunne se verdien av å bruke tradisjonelle og vitenskapelige baserte kunnskaper
kunne identifisere alvorlige arbeidsmiljøproblemer, forstå de helsemessige konsekvensene og kjenne til hvordan arbeidsmiljøproblemer kan forebygges
ha kunnskaper om betydningen av begge kjønnns deltagelse i næringen
arbeide for reell likestilling og forståelse mellom kjønnene i næringen og i samfunnet ellers
kunne bruke informasjonsteknologi i faglig sammenheng
kunne følge lover og forskrifter som gjelder for reindriftsnæringen
ha kunnskaper om de etiske verdier den samiske kulturen og reindriftsnæringen bygger på
kjenne reindriftsnæringens betydning internasjonalt

2.2 Reindrift

Mål 1

Elevene skal kunne planlegge og gjennomføre praktiske arbeidsoppgaver i næringen

Hovedmomenter

Elevene skal

1a kunne arbeide selvstendig og i samarbeid med andre, vise initiativ og kunne ta hensyn til dyr og mennesker

1b ha kunnskaper samisk sedvane, arbeidsmetoder og samarbeidsmåter

1c kjenne reindriftsloven og andre lover og forskrifter som regulerer den praktiske reindrifts-utøvelsen og kunne ta hensyn til disse i det daglige arbeidet

Mål 2

Elevene skal ha grunnleggende kunnskaper om hundehold og bruk av gjeterhund i næringen

Hovedmomenter

Elevene skal

2a kjenne det ansvar som følger med hundehold

2b ha kunnskaper om de hunderasene som brukes som gjeterhunder og hvilke egenskaper de ulike rasene har

2c ha kunnskaper om opplæring og bruk av gjeterhunder

Mål 3

Elevene skal vise ansvarfølelse for reinen og den økologiske sammenheng reinen inngår

i og kunne forstå de økologiske konsekvenser som følger av samspillet mellom mennesker, beiter og rein

Hovedmomenter

Elevene skal

3a ha kunnskaper om og vise forståelse for det felles ansvar og de felles utfordringer det er å forvalte fellesressursene slik at de ikke forringes for framtidige generasjoner

3b kunne reflektere over hvordan maktforhold innen næringen og i næringens samspill med samfunnet kan virke inn på arbeidet med rein og på forvaltningen av fellesressursene

3c kunne vise ansvarsfull holdning til dyrehold og kjenne de etiske krav som stilles til behandling og arbeid med dyr

3d kunne bruke tradisjonelle kunnskaper sammen med forskningsbaserte kunnskaper og moderne teknologi for å analysere utfordringer knyttet til forvaltning av fellesressurser

Mål 4

Elevene skal ha kunnskaper om og vite forskjellen mellom tidligere siidasystemer og dagens siidasystemer

Hovedmomenter

Elevene skal

4a ha kunnskaper om og kunne reflektere over siidaens betydning innen tradisjonelle siida-systemer og om hvordan siidaens rolle og funksjon har endret seg fram til vår tid, også sett i forhold til etablering og utvikling av et formelt styringssystem

4b ha kunnskaper om siidaens betydning i dagens reindrift, og kunne reflektere over sammen-hengen mellom siidaens organisering og produksjonsresultater

4c kjenne til ulike siidasystemer i ulike områder

4d ha kunnskaper om rettsbegreper knyttet til siidasystemet , om allemannsrett og sedvanerett og om betydningen av å pleie sedvaneretten (ubrutte historier)

Mål 5

Elevene må kunne tilpasse bruken av driftsmidler til naturgitte forutsetninger

Hovedmomenter

Elevene skal

5a kunne bruke og vedlikeholde ulike tekniske driftsmidler

5b ha kunnskaper om planlegging og bygging av gjerder og anlegg (plassering/beliggenhet,dyras adferd, grunnforhold, brukerhensyn, hensynet til andre interesser osv.)

5c kunne gjennomføre en enkel konsekvensanalyse i tilknytning til planlegging av gjerder og anlegg

5d kjenne til de lover og forskrifter som gjelder for tekniske anlegg innen reindriften

5e kunne reflektere over forholdet mellom bruk av mekaniske hjelpemidler, gjerder og bruk av menneskelig arbeidskraft

5f ha kunnskaper om konstruksjon av og funksjon til tradisjonelle og moderne husvære, lagringsplasser og lagringsrom

5g kunne vurdere hensiktsmessig utforming av boplasser

Mål 6

Elevene skal kjenne de naturlige begrensninger og muligheter som ligger til grunn for reindrift gjennom samspillet mellom biologiske, tekniske, menneskelige og økonomiske faktorer

Hovedmomenter

Elevene skal

6a forstå hvordan den organisatoriske delen av reindriften påvirker sluttresultatet

6b med bakgrunn i kunnskaper om naturgitte forutsetninger, arbeidsmetoder og driftsapparat kunne lage beite-, arbeids- og anleggsplaner og angi rammene for utviklingsmuligheter for reindriftsutøvelsen

6c kjenne næringens utviklingsmuligheter og kunne bygge disse inn i egne framtidsplaner

6d kjenne til forskningsvirksomhet som foregår i næringen, og kunne drøfte de utviklingsmuligheter forskningsvirksomhet kan bidra med

6e kunne reflektere over tradisjonelle og moderne utvalgsriterier som legges til grunn ved flokkstrukturering og vite hvilke konsekvenser ulike flokksammensetninger vil ha for ressursutnyttning og arbeid med flokken

2.3 Duodji

Mål 1

Elevene skal ha kunnskaper om og forståelse for duodji som en viktig del av samisk språk og kultur, og vise evne til å utvikle dette gjennom egen handling

Hovedmomenter

Elevene skal

1a kunne sette duodji inn i en kulturell sammenheng og vise forståelse for duodjis tilknytning til og betydning for reindriftnæringen

1b ha kunnskaper og holdninger som er nødvendige for å kunne respektere lokale forskjeller innen formgivning og estetikk

1c styrke sin selvfølelse og kreativitet gjennom duodji, og vise evne til å ivareta og videreføre kunnskaper og tradisjoner fra eget hjemmemiljø

1d beherske fagterminologi knyttet til duodji

1e ha et grunnlag for å kunne utvikle duodji som en del av egen næringstilpasning

Mål 2

Elevene skal vise evne til selvstendig og kreativt arbeid innen duodji på grunnlag av god arbeidsteknikk og respekt for naturmaterialenes muligheter og utfordringer

Hovedmomenter

Elevene skal

2a beherske grunnleggende teknikker innen hard og myk duodji, og kunne bruke teknikkene i tilknytning til eget kreativt arbeid innen hard eller myk duodji

2b ha grunnleggende kunnskaper om ulike materialer

2c vise gode arbeidsvaner og kunne utnytte ulike materialer på en respektfull måte som bidrar til å sikre materialenes og de ferdige produktenes kvalitet

2d kunne sanke inn, ivareta og bearbeide materialer på en måte som tar hensynt til miljøet

2.4 Naturforvaltning

Mål 1

Elevene skal ha utviklet en helhetsforståelse for begrepet "bærekraftig utvikling"

Hovedmomenter

Elevene skal

1a ha kunnskaper om økologiske, økonomiske og sosiale rammebetingelser for bærekraftig utvikling, og kunne vurdere egne holdninger og handlinger i forhold til dette

1b kunne gjøre rede for innholdet i begrepene "biologisk mangfold", "naturens- og artenes egenverdi" og "føre var - prinsippet"

1c ha kunnskaper om samspillet i noen viktige økosystemer og se betydningen av felles ansvar for ressursfordelingen på kort og lang sikt

1d kunne vurdere sammenhengen mellom naturbruk og menneskets natursyn gjennom tidene, spesielt innen egen kultur

Mål 2

Elevene skal ha kunnskaper innenfor ulike naturbruksområder, og kunne delta i planlegging og iverksetting av naturbruksaktiviteter

Hovedmomenter

Elevene skal

2a ha ferdigheter innen tradisjonell samisk naturbruk, og kunne vurdere naturbruken i en økologisk, biologisk og kulturell sammenheng

2b kunne delta i planlegging og iverksetting av enkle vilt- og fiskestelltiltak på bakgrunn av biologiske data og kunnskaper om tradisjonell bruk av aktuell ressurs

2c ha kunnskaper om ulike arealkrevende interesser i lokalsamfunnet

2d kunne drøfte og vurdere ulike sider av interessekonflikter innen lokal naturbruk

Mål 3

Elevene skal kunne vurdere og analysere konsekvensene av menneskelig aktivitet innen lokale, regionale eller globale økosystem

Hovedmomenter

Elevene skal

3a kjenne de viktigste miljøutfordringene lokalt, regionalt og internasjonalt, kunne finne årsaker og konsekvenser og iverksette mulige tiltak

3b kunne beskrive miljøstatus i et økosystem ved hjelp av enkle målinger, biologiske og kjemiske analyser, intervjuer, litteraturstudier osv.

3c kunne sette seg inn i og kunne drøfte verdikonflikter og interessemotsetninger i sammenheng med bruk av naturressursene

3d kunne gjøre rede for "forurensere betaler-prinsippet"

Mål 4

Elevene skal kjenne til og kunne bruke mulighetene for friluftsliv og naturbruk som finnes i lokalmiljøet, på bakgrunn av kunnskaper om naturforvaltning og samfølelse med naturen

Hovedmomenter

Elevene skal

4a kunne drøfte friluftslivsbegrepets innhold og betydning i ulike kulturer, spesielt begrepets innhold og betydning i en moderne samisk sammenheng

4b kunne kartlegge mulighetene for lokalt basert friluftsliv og kunne planlegge og gjennomføre utferder i ulike naturtyper til ulike årstider

4c kjenne allemannsretten, kunne gi eksempler på hvordan rettigheter lokalt er forvaltet innen samisk kultur og kunne ta hensyn til dette i egen bruk og ferdse i naturen

4d være oppmerksom på mulige konflikter mellom friluftsliv og andre naturbruksinteresser

4e kunne se muligheter for å integrere samisk naturbruk og friluftsliv i vestlig forstand i sammenheng med næringsetablering og utvikling av stabile økonomier i lokalsamfunn hvor reindriften er en viktig del av næringsgrunlaget

4f kunne fungere som natur- og kulturveiledere i yrkes- og fritidssammenheng i lokalsamfunnet

4g kunne knytte kunnskaper om samisk språk, kultur og samiske næringstilpasninger og naturforvaltning sammen med kunnskaper om økologi og moderne naturforvaltning

Mål 5

Elevene skal kjenne til ulike kulturlandsskapstyper, og deres utviklingshistorie

Hovedmomenter

Elevene skal

5a kjenne til utviklingshistorien til et område og kunne forklare hvordan landskapet endres som følge av vår tids bruk

5b kunne diskutere hvordan ulike naturbruksinteresser kan samordnes i et kulturlandskaps-område

5c kjenne til hvordan det arbeides med kulturlandskaps- og kulturminnevern i forvaltningen og kunne nyttiggjøre seg dette i eget arbeid

Mål 6

Gjennom arbeid med lokale miljøutfordringer skal elevene ha kunnskaper om miljø-politikk og naturforvaltning i offentlig og privat regi og bli kjent med saksgang, ansvars-fordeling og sentrale virkemidler i naturforvaltningsarbeidet

Hovedmomenter

Elevene skal

6a kjenne rettigheter til innsyn og medvirkning i naturforvaltningssaker og kunne benytte ulike muligheter til å påvirke utviklingen i nærmiljøet

6b kjenne til sentrale mål for miljøpolitikken lokalt, nasjonalt og internasjonalt, kunne gi en oversikt over sentrale virkemidler og kunne gi eksempler på praktisk oppfølging av miljøpolitiske vedtak

6c kjenne til mål og virkemidler i nasjonalt naturforvaltningsarbeid, oppbyggingen av offentlig naturforvaltning, fordeling av oppgaver og ansvar på ulike nivå og betydningen av samarbeid mellom offentlig og privat sektor

6d kunne bruke sentrale lover og forskrifter, ha kjennskap til sentrale bestemmelser i lovverk som omhandler forurensning, viltforvaltning, innlandsfiske, naturvern, kulturminner m.m., og kunne forklare "speilvendingsprinsippet"

6e kjenne til nasjonale og internasjonale organisasjoner som arbeider med naturforvaltnings-saker, og deres betydning lokalt

6f kunne vurdere tap, skade- og erstatningsspørsmål i forhold til naturens, kulturers og næringers tålegrense

6g kunne finne fram eksempler på lokal forvaltning av naturressursene, og drøfte eventuelle konflikter mellom tradisjonell forvaltning og en offentlig forvaltning av ressursene

2.5 Flokk- og beitelære

Mål 1

Elevene skal ha grunnleggende kunnskaper om populasjonsøkologi som basis for vurdering av økologisk og økonomisk forsvarlig kjøttproduksjon

Hovedmomenter

Elevene skal

1a ha kunnskaper om mekanismer som regulerer nomadiske bestander eller flokker

1b være fortrolige med viktige begreper innen populasjonsøkologi (størrelse, tetthets-, kjønns- og alderssammensetning, biotisk potensiale, områdets bæreevne bestandslikevekter, fødsels- og dødsrater, tilveksthastigheter) og kunne bruke begrepene i drøftinger om forsvarlig utnytting av naturgitte ressurser

Mål 2

Elevene skal kunne vurdere beitenes kvalitet og tilgjengelighet til de forskjellige

årstidene

Hovedmomenter

Elevene skal

2a kjenne til metoder for vurdering og overvåkning av beiter og kunne tolke vegetasjonskart og satellittfotografier av beiter

2b kunne foreta tradisjonelle og målbare vurderinger av beiteforhold ved å bruke reinens kondisjon og tilstand som indikator

2c aktivt kunne bruke kunnskaper om beitekvalitet og tilgjengelighet til ulike årstider og den samiske terminologien knyttet til dette

2d ha erfaring i biomassevurderinger blant annet ved å bruke moderne teknologi og simuleringsprogrammer

Mål 3

Elevene skal kunne vurdere mulige konsekvenser menneskelig aktivitet kan ha på

beitene

Hovedmomenter

Elevene skal

3a ut fra målinger, registreringer, intervjuer, litteraturstudier osv. kunne vurdere konsekvenser av menneskelig aktivitet på lokalt, regionalt nivå og globalt nivå

3b kunne delta i diskusjoner om hvordan uheldige konsekvenser kan forebygges og reduseres

3c kjenne til og kunne vurdere konsekvenser for trekk- og beitemuligheter ved ulike former for menneskelig aktivitet og inngrep i naturen i ulike sesongbeiter

Mål 4

Elevene skal forstå sammenhengen mellom reinens ernæringsbehov, beitenes kvalitet, beitetilbud og tilgjengelighet til de forskjellige årstider

Hovedmomenter

Elevene skal

4a forstå sammenhengen mellom reinens fysiologiske tilpasning og beitets kvalitet og til-gjengelighet til ulike årstider, og ut fra dette kunne vurdere hvordan optimal produksjon kan oppnås

4b ha kunnskaper om kaloribegreper og kunne foreta beregner av energibehov og energi forbruk f.eks. i forbindelse med arbeid med rein

4c forstå hvilken sammenheng fysiologi og beitekvalitet har med beiteadferd til ulike årstider, og hvilke konsekvenser dette har for arbeidet med rein og en dyreetisk og økologisk forsvarlig utnytting av beiteressursene

4d ha kunnskaper om tradisjonell nomadisk beitebruk

Mål 5

Elevene skal kunne vurdere ulike former for flokkstrukturering ut fra et reflektert forhold til tradisjonelle kunnskaper og til vitenskapelige biologiske kunnskaper

Hovedmomenter

Elevene skal

5a ha grunnleggende kunnskaper om genetik og gener i populasjoner

5b kjenne til naturlig utvalg og moderne evolusjonslære

5c ha kunnskaper om tradisjonelle og moderne utvalgskriterier i reindriften og kunne vurdere konsekvensene av ulike flokksammensetninger og flokkstrukturer

5d kunne vurdere og beregne produktivitet i egen siida

5e kunne vurdere sammenhenger mellom flokkstruktur, flokk- og beiteadferd, simlekvalitet, slaktetidspunkt, kalvetap og produksjonsoptimalisering

Mål 6

Elevene skal kunne vurdere driftstilpasninger og behandlingsstrategier for å sikre minst mulig tap og best mulig helse i dyreflokken

Hovedmomenter

Elevene skal

6a kunne vurdere bruk av medikamenter i helsestellet ut fra hensyn til dyrehelse, økologiske betraktninger, markedsførhold og økonomi

6b kunne vurdere ulike driftstilpasninger som alternativer til medikamentell behandling

6c ha kunnskaper om samiske begreper knyttet til sykdom hos dyr, og kunne reflektere over tidligere sykdomsoppfatning og behandling i forhold til moderne sykdomsoppfatning og behandling

6d kunne vurdere tapsrisiko ut fra kunnskaper om rovviltskader, sykdomsforekomst og risiko for ulykker

Mål 7

Elevene skal ha tilstrekkelige kunnskaper innen næringsmiddelteknologi til å kunne sikre best mulig kvalitetet fra produsent til forbruker på matprodukter

Hovedmomenter

Elevene skal

7a kunne vurdere riktig slaktetidspunkt ut fra kvalitetshensyn

7b kjenne til sorterings- og klassifiseringskriterier

7c kunne forklare hvor viktig det er å ivareta ulike konserveringsmetoder for å sikre kvalitet

7d ha tilstrekkelige kunnskaper om mikrobiologi til å forstå hvor viktig det er å ivareta god hygiene i arbeidet

7e ha kunnskaper om tradisjonelle produkter og kunne drøfte muligheter for videreforedling og produktutvikling

2.6 Kulturforståelse

Mål 1

Elevene skal kjenne til andre arktiske folk, særlig reindriftsfolk og kunne knytte kunnskapen til samisk og reindriftssamisk kultur

Hovedmomenter

Elevene skal

1a kjenne og kunne bruke begrepene kultur, teknologi, religion, sosial organisering og økonomi som et analytisk verktøy, blant annet for å tydeliggjøre ulike sider ved kulturelle endringsprosesser i arktiske strøk

1b ha oversikt over andre arktiske folk og reindriftsfolk og kunne presentere trekk ved minst ett annet arktisk folks kulturelle tilpasning og mestring

1c kjenne til reindrift generelt i arktiske strøk

Mål 2

Elevene skal kunne sammenlikne nomadiske samfunn med pastoral nomadisme og kunne undersøke samisk reindrift i lys av dette

Hovedmomenter

Elevene skal

2a kjenne til de viktigste kjennetegnene på en pastoral nomadisk tilpasning og en nomadisk, men ikke-pastoral tilpasning

2b kjenne til andre pastorale nomadefolk og presentere en annen nomadisk kultur

2c kunne diskutere likheter og forskjeller mellom samisk reindrift og andre nomadiske tilpasningsformer

2d kunne sammenlikne praksis, ideologi og verdier i pastorale nomadesamfunn med nomadiske jakt- og fangstsamfunn

2e kjenne til problemer mellom nomadefolk og statsdannelser, jordbruk, industriell areal-utnyttning, sentraliserings- og moderniseringsprosesser osv.

Mål 3

Elevene skal kjenne til kulturelle endringer ved å undersøke konkrete kulturelle uttrykksformer

Hovedmomenter

Elevene skal

3a finne fram til eksempler på kulturelle endringer i eget lokalsamfunn og kunne forklare disse

3b kjenne begreper som kulturindustri, kulturglobalisering, sentralisering, modernisering m.m. og kunne drøfte eksempler på dette hentet fra reindriftsmiljø

3c kunne finne fram til eksempler på kulturuttrykk og kunne vise hvordan meningen med disse endrer seg over tid

3d kunne drøfte egen rolle som aktør i en samisk kultur i endring

Mål 4

Elevene skal kunne forstå kultur som sosialt tilegnet bakgrunnsforståelse

Hovedmomenter

Elevene skal

4a vise hvordan tolkning av kulturuttrykk avhenger av sammenheng og bakgrunnsforståelse gjennom å gi eksempler på slike uttrykk

4b gjennom eksempler på samhandling vise hvordan deltagelse avhenger av bakgrunnsforståelse og ferdigheter

Mål 5

Elevene skal ha kunnskaper om ulike reindriftssamiske virksomheter og peke på problemer med å forklare slik virksomhet

Hovedmomenter

Elevene skal

5a ha kunnskaper om forskjellen på innenfra- og utenfraforståelse av reindrift gjennom arbeid med eksempler på dette

5b gjennom eksempler kunne vise hvordan bakgrunnsforståelse er et vilkår for å fortolke reindriftssamisk virksomhet

5c vise hvordan reindrift forutsetter grundig kjennskap til reindriftens handlingsforløp og meningen med reindriftsutøvernes handlinger

Mål 6

Elevene skal kjenne til koloniseringsprosesser i det sirkumpolare området

Hovedmomenter

Elevene skal

6a kunne drøfte koloniseringsprosessers innvirkning på det samiske fangstsiidasamfunnet

6b kjenne til hvordan forholdet mellom innflyttere, samer og samiske siidaer reguleres av den formelle koloniseringen

6c kunne presentere statsgrensetrekkingenes virkninger for reindriftens opportunitetssituasjon i ulike områder

6d kunne undersøke hvordan samisk reindrift er innlemmet i de nordiske statenes forvaltningsapparat

6e ha kunnskaper om forholdet mellom samisk reindrift, stat, jordbruk, etnisitet, sosial-darwinisme og nasjonalisme

6f kjenne til kulturelle endringsprosesser hos andre arktiske opprinnelige folk, og kunne knytte disse til generelle koloniseringsprosesser i det sirkumpolare området

6g kunne arbeide med en tidsstudie som uttdyper deler av denne problematikken

Mål 7

Elevene skal kjenne til assimileringspolitikkenes virkninger på reindriftssamiske, innlandssamiske og kystsamiske samfunn

Hovedmomenter

Elevene skal

7a kunne peke på politiske, økonomiske, kulturelle og sosiale vilkår for gjennomføring av offisiell assimileringpolitikk

7b kunne undersøke virkningene av assimileringspolitikken for et konkret lokalsamfunn eller en reindriftssiida

7c kunne gjøre rede for reindriftens betydning generelt for samisk samfunnsutvikling og kulturell videreføring

7d utvikle økt bevissthet i forhold til rasisme og fremmedhat

2.7 Økonomiske fag

Mål 1

Elevene skal kjenne til hovedprinsippene for planlegging og kunne sette opp planer for en bærekraftig utvikling i reindriften

Hovedmomenter

Elevene skal

1a kunne skaffe seg oversikt over reindriftens ressurser i et område og kunne planlegge ressursbruken etter prinsippene for en bærekraftig utvikling

1b kunne planlegge egen virksomhet i forhold til aktuelt ressursgrunnlag

Mål 2

Elevene skal kjenne prinsippene for regnskapsføring og kunne føre et ordinært distriktsregnskap

Hovedmomenter

Elevene skal

2a kunne sette opp balansen og kunne gjøre rede for hvordan ulike transaksjoner og forretningstilfeller påvirker balansen

2b kunne åpne, føre vanlige forretningstilfeller og avslutte dagboken

2c kunne føre og avslutte hovedboken og beregne resultatet

2d på grunnlag av regnskapet kunne beregne likviditet og soliditet

Mål 3

Elevene skal kjenne prinsippene for virksomhetstilpassing i forhold til markedet

Hovedmomenter

Elevene skal

3a kunne beskrive ulike markedsformer

3b kunne beskrive ulike markedene for næringsmidler generelt og reinskjøtt spesielt

3c kunne gjøre rede for hvilke forhold som bestemmer pris, tilbud og etterspørsel i et fritt marked

Mål 4

Elevene skal kjenne hovedtrekkene i reindrifftsretten

Hovedmomenter

Elevene skal

4a kjenne til de ulike rettskildene og forholdet mellom disse

4b kunne beskrive hovedtrekkene i utviklingen av reindrifftsretten

4c kjenne til rettsordningen og forholdet mellom reindrifftsretten og økonomiske og politiske forhold

Mål 5

Elevene skal kjenne til hvordan reindrifftsutøvere skal kunne ivareta sine interesser i arealplansammenheng

Hovedmomenter

Elevene skal

5a kjenne til hvordan ulike offentlige arealplantyper påvirker reindrifftsneringen

5b kjenne til saksgangen ved offentlig arealplanlegging og vite hvor i prosessen de kan påvirke planens innhold

Mål 6

Elevene skal kjenne hovedtrekkene i reindrifftspolitikken og reindriffts forvaltning

Hovedmomenter

Elevene skal

6a kunne beskrive hovedmål og virkemidler i reindrifftspolitikken

6b vite hvordan reindrifftspolitikken kan påvirkes

6c kunne beskrive reindrifftsforvaltningen

6d kjenne hovedprinsippene for saksbehandling

6e kjenne sine rettigheter i forhold til forvaltningen

Mål 7

Elevene skal kunne planlegge oppstart av egen virksomhet

Hovedmomenter

Elevene skal

7a få tro på egne skapende krefter og evne til å se og bruke lokale ressurser som grunnlag for utvikling av arbeidsplasser

7b kunne utvikle en forretningside fram til etablering og drift

7c kunne foreta ulike analyser som grunnlag for beslutninger

2.8 Helse, miljø og sikkerhet

Mål 1

Elevene skal ha innsikt i lover og forskrifter som berører helse og arbeidsmiljø i reindriften

Hovedmomenter

Elevene skal

1a kjenne arbeidsmiljøloven og andre lover og forskrifter om reindrift og kunne se konsekvensene av dem

1b kunne påta seg det ansvar overfor seg selv og andre som følger av lover og forskrifter

Mål 2

Elevene skal ha kunnskaper om hva som skjer med kroppen under arbeidet og i den generelle aldringsprosessen og ha kunnskaper om sykdom og hvordan sykdom oppstår

Hovedmomenter

Elevene skal

2a kunne demonstrere og gi eksempler på ulike former for arbeid (statisk og dynamisk, aerobt og anaerobt) i reindriften, og peke på konsekvenser av ulike former for arbeid

2b forstå sammenhenger mellom belastninger og sykdom i forhold til alder

2c ha kunnskaper om vanlig forekommende sykdommer som har sammenheng med livsstil og arbeid i reindriftnæringen

Mål 3

Elevene skal ha kunnskaper om de spesielle skader og sykdommer som er forårsaket av arbeidsmiljøbelastninger, og om hvordan disse kan forebygges i reindriften

Hovedmomenter

Elevene skal

3a kunne registrere og kartlegge ulike fysiske og kjemiske arbeidsmiljøbelastninger som f.eks. støy, støv, kjemisk helsefare, oppbevaring, håndtering og destruksjon

3b foreta enkle kartlegginger av belastningslidelser i næringen, og kunne vurdere sammen-heng mellom belastningslidelsene og de fysiske og kjemiske arbeidsmiljøbelastningene

3c ha kjennskap til psykososiale forhold (trivsel, motivasjon, kommunikasjon, konflikter, roller og ansvar i reindriftens organisering), stressteori med betydning for arbeidsmiljøet i næringen og kunne vurdere hvordan de selv kan gi positive bidrag ved å delta i næringen

3e kunne ivareta sikkerhetsaspekter på boplassen, spesielt i forhold til barn og ungdom

3d gjennom praktiske øvelser vise grunnleggende kunnskaper om ergonomi

Mål 4

Elevene skal kunne delta i varslings-, rednings- og ettersøkningsarbeid

Hovedmomenter

Elevene skal

4a kunne beskrive varslingsrutiner som gjelder for leteaksjoner og ulykker, og hvordan slike aksjoner blir organisert, slik at de selv kan nytte disse rutinene i en krisesituasjon

4b under rettleiding kunne gjennomføre leting og søk etter dyr eller personer som er savnet

Kapittel 3: Vurdering

3.1 Hvorfor vurdering?

Formålet med vurdering er å sikre en nasjonal standard i opplæringen, slik at vi får et godt og likeverdig opplæringstilbud for alle. Vurdering innebærer at resultatet av opplæringen vurderes i lys av de mål som er formulert i læreplanen.

Vurderingen vil ha ulike formål, bl.a.

å informere elevene, foresatte, lærer og opplæringssted i arbeidet fram mot et læringsmål, om hvor langt elevene er kommet i utvikling mot en kompetanse
å veilede, motivere og utvikle elevene

å motivere læreren til kontinuerlig å vurdere sin undervisningspraksis
å informere samfunnet, arbeidslivet og høyere utdanningsinstitusjoner om hvilken kompetanse elevene har oppnådd

3.2 Hva skal vurderes?

Målene for opplæringen slik de er fastsatt i den generelle delen av læreplanen, i de felles mål for studieretningsfagene og i mål for enkeltfag i denne læreplanen, danner utgangspunkt for vurderingen.

Det er elevenes *helhetlige kompetanse* som skal vurderes, slik den er beskrevet i opplæringens mål.

Vurderingen av elevene skal vise *i hvilken grad* de har nådd målene i læreplanene.

3.3 Hvordan skal vurderingen skje?

Det skilles mellom to hovedtyper av vurdering:

Vurdering underveis.

Avsluttende vurdering.

Vurdering underveis har til hensikt å informere og motivere elever og lærere i arbeidet med å nå opplæringsmålene. Slik vurdering kan være formell eller uformell. Et nyttig hjelpemiddel i vurderingsarbeidet underveis kan være at elevene fører arbeidsbok, loggbok, dagbok e.l. knyttet til gjennomføringen av opplæringen. Formell vurdering underveis kommer til uttrykk i termin-karakterer.

Avsluttende vurdering kommer til uttrykk gjennom standpunktkarakterer og i eventuelle eksamenskarakterer.

3.4 Spesielle forhold

I løpet av skoleåret skal alle elever gjennomføre ett eller flere prosjektarbeider. Tema og problemstillinger for prosjektarbeid skal velges innenfor læreplanens rammer.

I løpet av skoleåret skal elevene ha utført minimum ett større arbeid innen duodji som synliggjør sammenhengen mellom språk, kultur, næringstilknytning og produkt.

Vedlegg 1

1.1 Fag- og timefordeling i videregående kurs II reindrift

Felles allmenne fag	Årstimer	(gjennomsnitt uketimer)
Samisk	75	2
Kroppsøving	75	2
Studieretningsfag		
Reindrift	224	6
Duodji	149	4
Naturforvaltning	112	3
Kulturforståelse	112	3
Flokk- og beitelære	187	5
Økonomiske fag	224	6
Helse, miljø og sikkerhet	75	2
Valgfag	75	2
Til sammen	1309	35

Samisk er obligatorisk allment fag med 2 uketimer (75 timer).

1.2 Moduler i videregående kurs II reindrift

Fag	Moduler	Årstimer	(gjennom uketimer)
Reindrift	Modul 1: Alle mål i faget.	224	6
Duodji	Modul 2: Alle mål i faget.	149	4
Naturforvaltning	Modul 3: Alle mål i faget.	112	3
Beitelære	Modul 4: Alle mål i faget.	75	2
Flokklære	Modul 5: Alle mål i faget.	112	3
Kulturforståelse	Modul 6: Alle mål i faget.	112	3
Økonomifag	Modul 7: Mål 1, 2 og 3.	75	2
	Modul 8: Mål 4, 5 og 6.	112	3
	Modul 9: Mål 7.	35	1
Helse, miljø og sikkerhet	Modul 10: Alle mål i faget.	75	2

Merknad til vedlegg 1

Utgangspunkt for undervisningstimetallet er samlet timetall på årsbasis (årstimer). Gjennomsnittlige uketimer er årstimetall dividert på 38. Jfr. arbeidstidsavtalen hvor det forutsettes at undervisningen skal legges over 190 dager fordelt på 38 uker.*

Spesielt organiserte tilbud for voksne kan gjennomføres på kortere tid (komprimerte løp). For grupper eller enkeltelever som har behov for det, kan opplæringen strekkes over lengre tid.

Vedlegg 2

Vurdering i videregående kurs II reindrift Standpunktkarakterer

Det gis standpunktkarakterer i alle fag.

**Resultat av prosjektarbeid skal inngå i standpunktkarakteren.
Eksamen**

A. Generelle prinsipper:

- 1. Elevene kan trekkes ut til eksamen i ett eller flere fag.**
- 2. Alle studieretningsfagene og de avsluttende allmenne fag kan trekkes ut som eksamensfag.**
- 3. Dersom en elev trekkes ut i flere enkeltfag, skal normalt ett være et allmennfag.**
- 4. Alternativt eller i tillegg kan elevene trekkes ut til en tverrfaglig prøve.**
- 5. Eksamensoppgavene skal som hovedregel utarbeides lokalt etter sentrale retningslinjer.**
- 6. Eksamen sensureres lokalt i samsvar med sentrale retningslinjer.**
- 7. Det skal være mulig å avlegge privatisteksamen i alle fag etter nærmere retningslinjer gitt av departementet.**

B. Eksamen på videregående kurs II reindrift:

Studieretningsfag: Elevene skal opp til en tverrfaglig eksamen der følgende studieretningsfag inngår:

Reindrift, duodji og kulturforståelse.

Elevene kan trekkes ut til eksamen i studieretningsfagene flokk- og beitelære, naturforvaltning, økonomi og helse, miljø og sikkerhet.

Allmenne fag: Elevene kan trekkes ut til eksamen i de avsluttende felles allmenne fag.

Eksamensform: I studiretningfag: Tverrfaglig eksamen: praktisk - muntlig.

Naturforvaltning og flokk- og beitelære: muntlig.

Økonomi og helse, miljø og

sikkerhet: skriftlig

Retningslinjer for den praktiske gjennomføringen av eksamen vil bli gitt i egne skriv godkjent av departementet.